

Библиосфера

Електронно списание за услугите, ресурсите и технологиите в библиотечно-информационното пространство

Bibliosphere

Electronic journal of services, resources and technology in information science and library

Партньори

Функционални изисквания за библиографските записи

★★★★★ (1 votes, average: 5,00 out of 5)

526

Ваня Илиева

Не отдавна българското библиотечно каталогизиране се "сблъска" с MARC формата на библиографските записи. Не отдавна се заговори и за спори в библиотечната ни общност за необходимостта от автоматизирана и интегрирана библиотечна система, за наложителния трансфер на библиографските записи от съществуващите досега машинни формати именно в MARC формат (а и все още се води безсмислен спор кой по точно MARC формат), за електронен вариант на библиотечните ни каталози в публичното web пространство... Говорим и спорим. Организиране семинари (вж. <http://www.lib.bg/marc.htm>), на които чужди лектори ни убеждават колко е важен в световен план обменът на машинно-читаеми библиографски записи и изтъкват "огромните възможности за пестене на труд и средства, когато дадена библиотека използва вече готови записи на друга библиотека" (Патриша Търстън, ръководител на отдела за каталогизиране на славянски книги в библиотеката на Йейлския университет и член на Комисията за международни връзки на Американската библиотечна социация.). Ние българските библиотекари знаем и осъзнаваме тези неща. В резултат на това например се създаде "Отворена страница" на сайта на СБИР за дискусия, свързана с MARC-формата. Да, но страницата... не се отваря, явно не се поддържа... може би всичко знаем и всичко сме си казали...Създаваме и работни групи. Някои наистина се създадоха и... колкото и да е странно все още съществуват. Да, още през 2001 г. се създаде такава група, бореца се с проблемите, които поставя MARC 21 при обработката на библиотечни документи чрез системите Q Series и ALEPH, внедрени в библиотеките на ТУ – София, НБУ и БАН. Тази група не е затворена, но към нея за съжаление никой каталогизатор от други библиотеки не се присъединява... Е, още не е направен цялостен превод на български и адаптация на MARC 21. Може би не е и по силно, защото непрекъснато се развива и допълва. Съществува обаче превод на ръководство за UNIMARC (вж. <http://www.lib.bg/unimarc/>), който е изработен от Ал. Дипчикова и В. Людканова по проект на Съюза на библиотечните и информационните работници, подкрепен от Програма „Библиотеки“ на Фондация „Отворено общество“ – София. На всички нас, естествено, ни е известно, че UNIMARC е Universal MARC format и че е разработен от IFLA, за да улесни международния обмен на данни в машинно-читаема форма между съществуващите около 20различни национални варианта на MARC. Да не забравяме, че има идея или поне имаше идея да се разработи и български вариант... Въпросът е обаче защо е преведено и публикувано ръководство именно за UNIMARC? Беше ли направено допитване до ръководствата на различни библиотеки? Мисля, че да...след като направиха и публикуваха превода. А докато чакахме да се разработи български национален MARC формат или да се направи задължителен UNIMARC за библиографските ни записи доста библиотеки се автоматизираха коя с български библиотечен софтуер, коя с чужд. Разбира се чуждите "Library System Management" поддържат и позволяват импорт и експорт на записи в MARC,като дори библиотекарите имат възможност да избират кой MARC... Например в настройката на модул "Catalogue" в системата Q Series може да се избере или MARC 21 Bibliographic (Library of Congress/National Library of Canada), или OCLCMARC Bibliographic (OCLC). А от българска страна фирми като "PC-TM" и "СофтЛиб" разработват програми за прехвърляне на реални данни от един към друг машинен формат на библиографски записи и за въвеждане и извеждане на библиографски описания в MARC 21 и UNIMARC формати.

Въпреки всички тези безпорни постижения, макар и малко позакъснели, на практика си оставаме все още далеч от развитието и достигнатите висоти и в каталогизирането, и в обмена на библиографски данни, и в ОПАС каталозите на европейските и американските библиотеки. А вече се сблъскаме с нещо ново... **The Functional Requirements for**

Търси в сайта..

Рубрики

Предизвикателства

Традиции

Културно наследство

Литература

Анонси

Редакторски бележки

Споделено

Предишни броеве

- 2015 N19
- 2014 N18
- 2013 N17
- 2012 N16
- 2011 N15
- 2011 N14
- 2010 N13
- 2010 N12
- 2009 N11
- 2008 N10
- 2007 N9
- 2006 N8
- 2005 N7
- 2005 N6
- 2004 N5
- 2003 N4
- 2002 N3
- 2002 N2
- 2001 N1

Translate

още не знам и затова ще го наричам FRBR. Проблемът е, че трябва много бързо да го преведем, разберем и адаптираме, за да не изостанем отново... както се случи с MARC.

Нека да започнем с превод на части от статията на Том Стори "Understanding FRBR...", публикувана в последния брой на бюлетина на OCLC за 2003 г.

През 1998 г. IFLA революционизира идеята за ускорено, резултатно и рационално каталогизиране, опростяващо пътя за намиране на информационни ресурси. Идеята, методът и алгоритъмът носят названието "Функционални изисквания за библиографските записи" (FRBR)

FRBR е "обектно-свързан модел" от метаданни за описание на информационни обекти. До известна степен това означава представяне на произведение чрез единствен, обособен библиографски запис, като по този начин FRBR концептуално надгражда установените стандарти за каталогизиране. Използвани термини:

- Work (произведение, документ) – всяко едно интелектуално или художествено произведение
- Expression (описание на конкретен документ, на свързани или отнасящи се към него други документи)
- Manifestation (описание, на създаване на запис от високо ниво) – физическо обединяване на всички описания за конкретно произведение
- Item (библиографски запис)

Днес библиотечните каталози са съставени от библиографски записи, описващи книги, ръкописи, периодични издания, видео записи и други формати и носители. Библиографските данни обаче описват документите извън техния контекст.

FRBR реконструира каталожните бази данни, основавайки се на самото произведение, без значение в какъв формат и език е публикувано. По този начин в запис на високо ниво се групират всички различни версии на едно произведение. Този запис осигурява връзки към голям брой записи от ниско ниво за същото произведение или произведения, имащи отношения към него. Така се получава един единствен вход на достъп до информация за даденото произведение. При FRBR модела всяко едно произведение се разглежда семантично. Създава се запис за него, към който се прикачват вече съществуващи описания на даденото произведение и описания на други документи, свързани с него.

Използвайки присъединявания на библиографски записи, информацията се манипулира, за да може в съответствие с потребителското търсене да се върне възможно най-голям брой записи в лесно управляемо множество.

Ст. н. с. към OCLC Том Хики: "FRBR има потенциал да усъвършенства процеса на каталогизация, като връща в резултат на търсене обединение на всички версии на дадено произведение на база на разнообразни връзки между тях, които помагат на потребителя да навигира до намиране на интересувашото го."

Например, запис на високо ниво е за Хъмфри Клинкър онзи, който обединява съществуващите 184 записа в WorldCat. От този запис има връзки към всички тях, без значение кое издание, на какъв език, формат, към бележки, цитати, уводи и илюстрации.

Какво означава FRBR за библиотекарите? С какво ще бъде по-различен съществуващия досега каталог след конвертирането му във FRBR базаданни? Ще помогне ли това библиотеките да намалят цената на услугата и на читателите да намерят по-бързо това, което търсят?

През 2001 г. изследователи от OCLC (Рик Бенет, Джийн Годби, Том Хики и др.) започва редица експерименти за внедряване на FRBR модела и установяване на практическите трудности. Използвали са WorldCat и по-големи библиотечни каталози като основа на теста.

Предварителни данни и предположения:

- FRBR е ценна концепция за обработка, защото осигурява висока степен на обвързване на библиографските данни в една опростена, лесна в организационно отношение база данни за обработване на информацията.
- Произведенията могат да бъдат надеждно намерени благодарение на библиографските записи.
- Библиографските записи обаче не съдържат достатъчна информация, за да се установи какво действително има в дадено произведение. Необходимо е да се работи девизу с него.
- Прилагането на FRBR не е тежък процес. Резултатите показват, че над 80% от библиографските записи са за отделни произведения. Усилията трябва да се насочат към останалите 20%, които представят едно произведение с множество библиографски записи. За потребителите ще е от голяма полза прилагането на FRBR конверсията в този случай.

ще е доста скъпо и трудоемко.

- FRBR има потенциал да намали себестойността и да увеличи значително качеството на каталогизирането и съответно на библиотечните каталози. Библиографската информация, предметните рубрики и класификационните индекси, използвани за описание на дадено произведение, могат да се наследят от всички съществуващи записи, асоциирани с даденото произведение, облекчавайки времето за обработка и цената.

Д-р Том Хики: “Масовото приложение на FRBR ще наложи промени в библиографските бази данни, в това число и в WorldCat. Техниките и методите, развити от OCLC, ще улеснят процеса на конверсия на WorldCat и библиографските бази данни към FRBR стандарта.”

Реализираният от OCLC FRBR алгоритъм е свободен за download от сайта на организацията (www.oclc.org/research/software/frbr/) след задължителна регистрация на посочения на страницата email адрес. Този алгоритъм дава възможност на разработчиците на компютърни програми да създават комплексни записи, които се визуализират като обособени произведения, улеснявайки търсенето на потребителите.

Чрез този алгоритъм автоматично се извлича информация от MARC 21 записи, сравнява се със стандартен authority file и обединява записите главно въз основа на съпоставка на техните автори и заглавия.

Например в OCLC WorldCat базата данни има записи за над 400 различни форми на “Приключенията на Шерлок Хоумс” от Артър Конан Дойл. Използвайки FRBR алгоритъма, тези записи ще образуват заедно един обособен запис. Той е начинът, по който възможно най-лесно библиотекарите и потребителите на информацията да намерят съответното произведение в интересувашата ги форма.

Алгоритъмът е резултатен за достъчно големи бази като WorldCat. Той е лесен за възприемане от библиотекарите, които ще създават записи от високо ниво и ще присъединяват към тях записи от ниско ниво. Разбираем и ясен е и за потребителите на библиографска информация, за да не се изненадват от подобно групиране, обединяване на записи.

FRBR-зация на WorldCat

OCLC планира да използва FRBR модела, имплементирайки го като нова технология за изграждане на базата данни и по този начин улеснява потребителите в извличането на информация. Основавайки се на случайно избрани 1000 библиографски записи, подобрени от декември 2001 г., са направени следните статистически изводи:

- 47 млн. библиографски записи (от м. дек. 2001 г.) описват 32 млн. произведения
- средно всяко произведение е представено с приблизително 1,5 библиографски записи в WorldCat
- над 25 млн. – близо 80% – от тези 32 млн. произведения са описани само с един библиографски запис
- 99% от всички произведения, описани в WorldCat, имат 7 и повече библиографски записи; 1% имат 8 и повече библиографски записи, които ги описват
- около 30 000 произведения имат над 20 описания, приблизително 400 000 произведения имат по 5 и повече библиографски записи
- за най-популярното произведение от извадката има 1251 библиографски записи, като то е налично в 27 434 екземпляра
- най-популярното произведение от извадката, за което има само един единствен запис, е в 710 екземпляра

Да обобщим: FRBR е моделът, чрез който се обхваща цялата съществуваща библиографска информация за всяко едно произведение, което е обект на библиографска обработка.

Как да го приложим на практика, дали наистина ще улесни както нашата работа, така и търсенето от страна на потребителите?! Може би ще трябва да изчетем и преведем още доста публикации, да дискутираме преди да експериментираме и внедряваме FRBR стандарта.

Д-р Том Хики дава в статията си адреси на сайтове, съдържащи информация за FRBR:

www.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.htm
www.ifla.org/VII/s13/wgfrbr/faq.htm
www.loc.gov/marc/marc-functional-analysis

Благодаря на Десислава Милушева, библиотекар в отдел “Обслужване на читатели” – Периодика (НБУ – библиотека) за помощта ѝ при превода на статията от Том Хики.

БИБЛИОГРАФИЯ

Storey, Tom. Understanding FRBR : The new bibliographic model : OCLC explores the

<http://www.lib.bg/marc.htm>
<http://www.lib.bg/unimarc/>
<http://bibliotekibg.primasoft.bg/html/news2003.htm>
http://bibliotekibg.primasoft.bg/html/toniDim.htm#_edn4

Напишете коментар ↓

© Библиосфера

WebCounter